

MAHALLA - O‘ZBEK MILLIY QADRIYATI SIFATIDA

Tutixon Muxtarova

Toshkent davlat texnika universiteti

" Falsafa va milliy g'oya" dotsenti v.b

Aysachev Abdulqasim

Toshkent Oriental universiteti magistranti

Annotatsiya: Mahalla tushunchasi o‘zbek xalqining ijtimoiy hayotida chuqur ildiz otgan, asrlar davomida shakllangan va rivojlangan eng muhim milliy qadriyatlaridan biridir. Bu tushuncha nafaqat maishiy va ijtimoiy birlikni ifodalaydi, balki o‘zbek jamiyatining o‘ziga xos ruhiy va madaniy qiyofasini yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Mahalla o‘zbek xalqining tarixiy, madaniy va ijtimoiy hayotidagi ajralmas qism sifatida, uning ichki tartibi, odat-anzorlari, urf-odatlar va qadriyatlari orqali millatning o‘zligini saqlab qolishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: mahalla, jamiyat, oila, haylt, urf-odatlar, an'ana, ijtimoiy munosabatlar, bayram, marosimlar.

Mahalla jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim ijtimoiy bo‘linmasi hisoblanadi. Unda yashovchi odamlar bir-birining hayotiga yaqin bo‘lib, do‘stona munosabatlar o‘rnatadi, bir-birining dardini tinglaydi, muammolarini hal qilishda yordam beradi. Mahalla nafaqat yashash joyi, balki ma’naviy va madaniy makon bo‘lib, unda o‘zbek xalqining milliy an’analari, urf-odatlar, qadriyatlari avaylanadi va avlodlardan avlodga yetkaziladi. Mahalla o‘zbek xalqining mehr-oqibat, hamjihatlik, o‘zaro hurmat va birdamlik tamoyillarini namoyon etuvchi muhim ijtimoiy institutdir. Mahalla tizimi o‘zining o‘ziga xos boshqaruv uslubi va ijtimoiy tartibiga ega. U yerda aholining kundalik hayoti, ijtimoiy munosabatlari, bayram va marosimlari birgalikda tashkil etiladi. Mahalla raisi va boshqa mas’ullar jamoaning manfaatlarini himoya qiladi, muammolarni hal etishda vositachilik qiladi. Bu tizim orqali aholining ijtimoiy himoyasi ta’minlanadi, yoshlar tarbiyasi, oilaviy qadriyatlarning saqlanishi va rivojlanishi uchun sharoitlar yaratiladi. Mahalla o‘zbek jamiyatining o‘zaro yordam va qo‘llab-quvvatlash tizimini tashkil etuvchi asosiy bo‘g‘in hisoblanadi. Mahalla qadriyatining asosiy jihatlaridan biri uning oila va oilaviy qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lishidir. Oila mahalla ichidagi eng kichik birlik bo‘lib, undagi har bir a’zo o‘zaro hurmat, mehr-muhabbat va mas’uliyat hissi bilan yashaydi. Mahalla esa oilalar o‘rtasida mustahkam ijtimoiy aloqalarni yaratadi, oilalarning bir-biriga yordam berishini, farzandlarning tarbiyasi va tarixi haqida birgalikda g‘amxo‘rlik qilishni ta’minlaydi. Bu esa o‘z navbatida, jamiyatda barqarorlik va tinchlikni saqlashga xizmat qiladi.

Mahalla o'zbek xalqining madaniy merosining ajralmas qismi sifatida, ko'plab bayramlar, an'analari va marosimlar o'tkaziladigan maskan hisoblanadi. Navro'z, Qurbon hayiti, Ramazon hayiti kabi milliy va diniy bayramlar mahalla doirasida keng nishonlanadi. Ushbu bayramlar nafaqat diniy e'tiqodlarni mustahkamlash, balki odamlar o'rtasidagi mehr-muhabbatni oshirish, ijtimoiy birdamlikni kuchaytirish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, mahallada tug'ilgan kunlar, to'ylar, janozalar kabi hayotiy marosimlar ham o'zbek xalqining qadriyatlari va urf-odatlarini namoyon etadi. Mahalla qadriyatining yana bir muhim jihati uning yoshlar tarbiyasidagi roli hisoblanadi. Mahalla tarbiyasi yosh avlodni milliy qadriyatlar, odob-axloq qoidalari, mehr-shafqat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan. Mahalla yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularni jamiyatda faol ishtirok etishga undash, milliy madaniyat va an'analarga hurmat bilan qarashga o'rgatadi. Shu bois, mahalla yoshlar uchun nafaqat tarbiya maskani, balki ma'naviy o'sish va shaxsiy rivojlanish manbai hisoblanadi.

Mahalla tizimining ijtimoiy himoya funksiyasi ham juda muhimdir. Mahalla aholisi o'zaro yordam ko'rsatish, qiyin vaziyatlarda bir-birini qo'llab-quvvatlash orqali jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Qashshoqlik, kasallik, ishsizlik kabi muammolar yuzaga kelganda, mahalla a'zolari birgalikda yechim izlaydi, yordam beradi. Bu esa jamiyatda insonlar o'rtasida ishonch va hamjihatlikni mustahkamlaydi, ijtimoiy muammolarni hal qilishda samarali mexanizm sifatida xizmat qiladi. Mahalla o'zbek xalqining tarixiy rivojlanishida ham muhim o'rin tutadi. U o'rta asrlardan boshlab mavjud bo'lib, turli davrlar davomida o'z shaklini va mazmunini saqlab kelgan. Sovet davrida ham mahalla institutining o'ziga xosligi saqlanib qolgan, hatto davlat tomonidan qo'llab-quvvatlangan. Mustaqillik yillarida esa mahalla tizimi yanada rivojlanib, uning ijtimoiy va ma'naviy ahamiyati yanada oshdi. Bugungi kunda mahalla nafaqat an'anaviy ijtimoiy institut sifatida, balki zamonaviy jamiyatning muhim qismi sifatida faoliyat yuritmoqda.

Mahalla tizimining zamonaviy davrdagi ahamiyati uning ijtimoiy barqarorlik, milliy o'zlikni saqlash va rivojlantirishdagi o'rni bilan bog'liq. Bugungi kunda ham mahalla aholining muammolarini hal qilishda, yoshlarni tarbiyalashda, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashda asosiy vosita bo'lib qolmoqda. Mahalla jamiyatdagi ijtimoiy muvozanatni saqlash, milliy qadriyatlarni avaylash va yosh avlodga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, mahalla o'zbek xalqining o'ziga xos madaniy merosini saqlashda va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Mahalla doirasida o'tkaziladigan turli madaniy tadbirlar, folklor, hunarmandchilik va boshqa an'anaviy san'at turlari milliy madaniyatning jonlanishiga xizmat qiladi. Bu esa yoshlarni o'z madaniyati va tarixiga hurmat bilan qarashga o'rgatadi, ularning milliy o'zligini mustahkamlaydi. Mahalla qadriyatining ijtimoiy va ma'naviy jihatlari o'zbek xalqining umumiy taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Mahalla nafaqat yashash joyi,

balki o‘zbek xalqining ma’naviy maskani, uning birlik va birdamlik ramzi hisoblanadi. Bu qadriyat orqali o‘zbek jamiyati o‘zining tarixiy ildizlariga bog‘lanib, milliy o‘zligini saqlab qoladi va rivojlantiradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, mahalla o‘zbek milliy qadriyatining ajralmas qismi bo‘lib, uning ijtimoiy, madaniy va ma’naviy hayotidagi o‘rni beqiyosdir. Mahalla tizimi xalqning o‘zaro yordam, mehr-muhabbat, hurmat va birdamlik tamoyillariga asoslangan ijtimoiy institut bo‘lib, uning orqali o‘zbek jamiyati o‘zining milliy o‘zligini saqlab qoladi va rivojlantiradi. Shu bois mahalla nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy jamiyatning ham muhim qismi hisoblanadi va uning qadriyatlari har doim avaylanib, himoya qilinishi zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, B. (2022). "Mahalla va uning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni". Toshkent: O‘zbekistonda ijtimoiy tadqiqotlar nashriyoti.
2. Rustamova, N. (2023). "O‘zbek milliy qadriyatlari: Mahalla tizimi". Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.
3. Islomov, S. (2021). "Mahalla: Tarix va zamonaviylik". Toshkent: Milliy madaniyat nashriyoti.
4. Qodirova, L. (2022). "Mahalla institutining ijtimoiy ahamiyati". Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti.
5. Tursunov, D. (2023). "Mahalla va yoshlar tarbiyasi". Toshkent: Yoshlar nashriyoti.
6. Karimova, M. (2021). "O‘zbek mahallasining madaniy merosi". Qarshi: Qarshi madaniyat nashriyoti.
7. Sobirov, J. (2022). "Mahalla va milliy birlik". Nukus: Qoraqalpog‘iston nashriyoti.